

УДК 657.421:336.74:004.738.5

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.85-70>**Безкоровайна Л.В.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0423-0626>

Bezkorovaina Lidiia

Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department
of Accounting and Business Consulting
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОВАЛЮТАМИ: КОНВЕРГЕНЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕАЛІЙ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF CRYPTOCURRENCY TRANSACTIONS: CONVERGENCE OF NATIONAL REALITIES AND INTERNATIONAL STANDARDS

У статті проведено ґрунтовне дослідження комплексних аспектів бухгалтерського обліку віртуальних активів у контексті посилення глобальної цифровізації та специфічних воєнних ризиків в Україні. Детально проаналізовано сучасне правове поле, зокрема Закон України «Про віртуальні активи», який наразі має статус такого, що не набрав чинності, та європейський Регламент МіСА, що формує нові стандарти регулювання крипторинку. Обґрунтовано методологічну доцільність застосування МСБО 38 «Нематеріальні активи» для відображення криптовалют на балансі суб'єктів господарювання як ідентифікованих немонетарних ресурсів. У межах дослідження запропоновано авторську методику бухгалтерських проводок для специфічних операцій зі стейкінгу та періодичної переоцінки цифрових одиниць. Визначено критичний вплив високої волатильності криптоактивів на показники фінансового стану підприємства та розроблено рекомендації щодо вдосконалення розкриття інформації у примітках до звітності для забезпечення нормативної відповідності міжнародним стандартам. Особливу увагу приділено вирішенню юридичних колізій у сфері оподаткування, запропоновано шляхи адаптації податкових норм до технічної суті блокчейн-технологій та визначення інвестиційного прибутку як бази оподаткування.

Ключові слова: криптовалюта, віртуальні активи, цифрові активи, справедлива вартість, блокчейн-облік, стейкінг, фінансова звітність.

The article provides a comprehensive and in-depth study of the multifaceted aspects of accounting for virtual assets within the context of intensifying global digitalization and the specific financial risks associated with the martial law period in Ukraine. The current legal landscape is analyzed in detail, specifically focusing on the Law of Ukraine «On Virtual Assets», which currently remains in a "not yet in force" status, and the European Regulation on Markets in Crypto-Assets (MiCA), which establishes new harmonized regulatory standards for the crypto market. The study substantiates the methodological feasibility of applying IAS 38 «Intangible Assets» for the recognition of cryptocurrencies on the balance sheets of business entities as identifiable non-monetary resources without physical substance. The research proposes an original author's methodology for accounting entries regarding specific operations such as staking and periodic revaluation of digital units. The critical impact of high volatility of virtual assets on the key performance indicators of an enterprise's financial position is determined. Furthermore, the study develops practical recommendations for improving the disclosure of information in the notes to financial statements to ensure strict regulatory compliance with International Financial Reporting Standards (IFRS). A significant part of the research is devoted to resolving legal and tax collisions. It is argued that the current tax vacuum, caused by the postponement of the specialized law, creates excessive fiscal pressure. The author proposes pathways for adapting tax legislation to the technical essence of blockchain technology, emphasizing the need to recognize «investment profit» (the difference between sale and acquisition costs) as the taxable base. The study concludes that only the synchronization of national accounting standards with the MiCA framework and the implementation of clear tax rules will create a transparent accounting environment, enhance institutional trust, and increase the investment attractiveness of the Ukrainian jurisdiction for global crypto-assets participants.

Keywords: cryptocurrency, virtual assets, digital assets, fair value, blockchain accounting, staking, financial reporting.

Постановка проблеми. Сучасний глобальний фінансовий ландшафт перебуває у стані фундаментальної перебудови, спричиненої стрімкою дифузєю блокчейн-технологій. За останнє десятиліття криптовалюті пройшли шлях від нішевого інструменту для спекулятивних операцій та приватних інвестицій до повноцінного елемента корпоративних фінансів. Сьогодні провідні світові корпорації розглядають цифрові активи не лише як засіб платежу, а й як стратегічний компонент корпоративного резерву (Treasury Reserve Asset), що дозволяє диверсифікувати капітал та нівелювати інфляційні ризики традиційних валют. Така трансформація статусу криптовалют вимагає адекватного відображення в обліковій системі підприємств, перетворюючи облік з технічного процесу на інструмент стратегічного моніторингу цифрового капіталу.

Процес легітимізації криптосфери в Україні набув особливої гостроти у зв'язку з необхідністю гармонізації національного законодавства з європейськими нормами. Прийняття Закону України «Про віртуальні активи» [1] заклало фундамент для формування правового поля, проте його повноцінна імплементація залишається відтермінованою до моменту остаточного узгодження податкових регламентів. Водночас на міжнародному рівні визначальним фактором стає Регламент MiCA (Markets in Crypto-Assets) [2], який встановлює уніфіковані правила для країн Європейського Союзу (ЄС). Конвергенція українських правових реалій із європейськими стандартами створює нові вимоги до обліково-аналітичного забезпечення, де бухгалтерська служба має виступати гарантом правової відповідності та прозорості операцій із віртуальними активами.

Ключова наукова проблема полягає у концептуальній невідповідності децентралізованої природи криптовалют усталеним бухгалтерським категоріям. Традиційна архітектура Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) була розроблена для фізичних або юридично закріплених об'єктів господарювання, тоді як віртуальні активи характеризуються відсутністю єдиного емітента, специфічною формою зберігання (приватні ключі) та високою волатильністю.

Наразі виникає ряд методологічних колізій:

- проблема класифікації: відсутність єдиного підходу до ідентифікації криптовалют як грошових коштів, фінансових інструментів чи нематеріальних активів викривлює показники ліквідності у фінансовій звітності;

- проблема оцінки: складність вибору бази оцінки (собівартість чи справедлива вартість) в умовах цілодобового функціонування децентралізованих бірж;

- проблема аналізу: відсутність валідних методик аналізу ризиків, пов'язаних із володінням цифровими активами, що ускладнює прийняття управлінських рішень.

Таким чином, потреба у розробці цілісної системи обліково-аналітичного забезпечення, яка б нівелювала розрив між інноваційною сутністю криптовалют та консервативними стандартами звітності, визначає актуальність та вектор даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження концептуальних засад обліку віртуальних активів зробили вітчизняні вчені.

Теоретико-методологічні основи функціонування та обліку віртуальних активів закладені у працях численних вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, питання економічної природи криптовалют та методу їх відображення в обліковій системі досліджували: Акименко О.Ю., Барішевський К.Ю. та Грибовський М.І. [3], Борисова Д.Є. та Партика С.О. [4], Голіченко Д. та Журбенко Д. [5], Левченко В. та Скорик Л. [6], Садовий Р.Я. [7] та багато інших науковців.

Сучасні розробки 2025–2026 років, зокрема під егідою PwC та інших компаній «Великої четвірки», зміщують фокус у бік автоматизації аудиту цифрових активів та використання технології «потрійного запису» (triple-entry accounting) [8]. Проте, попри інтенсивний розвиток наукової думки, питання розробки єдиного методичного підходу до аналітичного забезпечення операцій із криптовалютами, який би враховував сучасну специфіку економіки України, залишається недостатньо висвітленим.

Саме це зумовлює необхідність подальшого наукового пошуку в напрямі конвергенції національних облікових реалій із міжнародними вимогами.

Формулювання завдання дослідження. Враховуючи динамічний характер трансформації цифрового сегмента економіки та існуючі методологічні розриви між інноваційною природою криптоактивів і консервативним інструментарієм бухгалтерського обліку, основною метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка методичного підходу до формування обліково-аналітичного забезпечення операцій із криптовалютами в умовах конвергенції національних стандартів із вимогами МСФЗ та європейського регулювання MiCA.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап легітимізації цифрової економіки в Україні характеризується переходом від повної відсутності регулювання до створення чіткої правової вертикалі. Фундаментом цього процесу став Закон України «Про віртуальні активи» [1], який визначає віртуальний актив як нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Важливо підкреслити, що українське законодавство чітко розмежує віртуальні активи на забезпечені (що дають право вимоги на інші об'єкти) та незабезпечені.

Проте стратегічним вектором розвитку національної правової думки є конвергенція із європейським Регламентом MiCA [2]. Порівняльний аналіз цих двох регуляторних моделей дозволяє виявити ряд концептуальних відмінностей:

- класифікаційна глибина: MiCA пропонує більш деталізований підхід, розділяючи активи на токени з прив'язкою до активів (ART), токени електронних грошей (EMT) та інші криптоактиви. Український закон натомість використовує більш загальну термінологію, що вимагає подальшої деталізації в підзаконних актах;

- режим емісії: MiCA встановлює суворі вимоги до «білих книг» (white papers) та відповідальності емітентів, що є критичним для захисту інвесторів. В Україні ці механізми наразі перебувають у стадії адаптації;

- статус платіжного засобу: Якщо Регламент MiCA жорстко регулює стейблкоїни як потенційну загрозу монетарній стабільності, то вітчизняний закон акцентує увагу на віртуальних активах як об'єктах цивіль-

ного обороту, які не можуть бути законним засобом платежу, але можуть виступати об'єктом міни або купівлі-продажу.

Для побудови адекватної системи обліково-аналітичного забезпечення необхідно відійти від сприйняття «криптовалюти» як універсального терміна. У сучасних наукових колах існує розмаїття поглядів на природу поняття «криптовалюта». Зокрема, Д.Є. Борисова та С.О. Партика акцентують увагу на її децентралізованому характері та використанні криптографічних інструментів для захисту даних [4]. Своєю чергою, В. Левченко та О. Скорик розглядають цей феномен крізь призму цифрової або віртуальної форми грошових коштів [6, с. 103]. Досліджуючи технологічний аспект, Д. Голіченко та Д. Журбенко описують криптовалюту як результат майнінгу у формі послідовності зашифрованих даних. Автори підкреслюють, що така валюта функціонує в межах децентралізованої мережі, що дає змогу здійснювати прямі транзакції між користувачами без залучення посередників [5, с. 105]. З погляду функціонального призначення, криптовалюти поєднують у собі властивості розрахункового засобу, механізму обміну та інвестиційного активу, що дозволяє використовувати їх для тривалого акумулювання капіталу [7].

З точки зору бухгалтерського відображення, цифрові активи слід диференціювати за їхньою функціональною сутністю:

1) платіжні токени (Криптовалюти): це децентралізовані активи (наприклад, Bitcoin, Ethereum), що не мають центрального емітента і призначені для виконання функцій засобу обміну або збереження вартості. У бухгалтерському обліку вони найчастіше ідентифікуються як нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання;

2) службові токени (Utility tokens): надають власнику доступ до певних послуг або продуктів всередині цифрової екосистеми (наприклад, обчислювальні потужності або ігровий контент). Їх доцільно обліковувати як передоплачені послуги (дебіторську заборгованість) або специфічні НМА;

3) інвестиційні/Сек'юриті токени (Security tokens): Цифрові аналоги акцій або облігацій, що дають право на отримання дивідендів або участь в управлінні. Такі об'єкти за своєю суттю є фінансовими інструментами та мають відображатися згідно з нормами МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»;

4) невзаємозамінні токени (NFT): Унікальні цифрові сертифікати, що підтверджують право власності на конкретний об'єкт (цифрове мистецтво, нерухомість у метавсесвіті). В обліку вони класифікуються як індивідуально визначені активи, часто з ознаками колекційних предметів або об'єктів інтелектуальної власності.

Така диференціація дозволяє бухгалтеру обрати відповідний стандарт оцінки та забезпечити достовірність фінансових індикаторів підприємства, уникаючи змішування різнорідних за ризиками активів в одну категорію [9].

Вибір стандарту для обліку цифрових активів залишається одним із найбільш дискусійних питань у сучасній науковій думці. Відсутність спеціалізованого МСФЗ змушує суб'єктів господарювання застосовувати метод аналогії. Згідно з роз'ясненнями Комітету з інтерпретацій МСФЗ (IFRIC), ключовим критерієм вибору стандарту є мета утримання активу [10].

Якщо підприємство здійснює професійну торговельну діяльність (криптовалюти), активи обліковуються на рахунок 28 «Товари», тобто застосовується модель «Запаси» згідно з МСБО 2 [11].

Для більшості підприємств, що утримують криптовалюту як інвестицію або резерв, застосовується модель «Нематеріальні активи» (за МСБО 38 [12]) з використанням рахунку 127 «Інші нематеріальні активи».

Для вітчизняних підприємств, що працюють у межах національних стандартів, найбільш методично правильним є використання субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи». Такий вибір базується на тривалій аргументації, що корелює з позицією Комітету з інтерпретацій МСФЗ (IFRIC) [13]:

1) відсутність фізичної субстанції: криптовалюта існує виключно у формі цифрових записів у розподіленому реєстрі (блокчейні), що повністю відповідає базовій ознаці нематеріального активу згідно з МСБО 38 [12] та НП(С)БО 8 [14];

2) немонетарна природа: попри функцію засобу обміну в певних екосистемах, криптовалюти не відповідають юридичному визначенню «грошових коштів» або їх еквівалентів. Вони не мають статусу законного засобу платежу з гарантованою фіксованою вартістю, а їхня здатність бути обмінними на товари чи послуги не робить їх грошима в обліковому розумінні;

3) критерій ідентифікованості: цифровий актив є ідентифікованим, оскільки він може бути відокремлений від підприємства (проданий, переданий, обмінаний) та виникає в результаті договірних або інших юридичних прав.

Використання субрахунку 127 замість субрахунків для обліку фінансових інвестицій (наприклад, 14 або 35) є більш доцільним, оскільки криптовалюти не надають власнику права на отримання грошових коштів або інших фінансових активів від емітента (у випадку децентралізованих активів емітент відсутній як такий).

При відображенні на рахунок 127 підприємство повинно закріпити в обліковій політиці, що даний актив має невизначений строк корисного використання, а отже, не підлягає амортизації, але вимагає регулярної перевірки на знецінення.

Окремої уваги заслуговує облік стейкінгу (отримання винагороди за підтримку мережі). Пропонується розглядати таку винагороду як дохід від операційної діяльності, що відображається за справедливою вартістю на момент зарахування tokenів на гаманець: Дт 127 – Кт 719 «Інші доходи від операційної діяльності». Рекомендовані кореспонденції рахунків для відображення операцій з криптовалютами наведено у табл. 1.

Первісна оцінка криптовалют не викликає труднощів – це фактична собівартість придбання (ціна купівлі плюс комісії біржі). Проте подальша оцінка в умовах високої волатильності ринку потребує чіткого аналітичного обґрунтування.

Відповідно до МСБО 13 «Оцінка справедливої вартості» [15], підприємство повинно визначити «основний ринок» для активу. Враховуючи децентралізацію, ми рекомендуємо закріплювати в обліковій політиці конкретну платформу (наприклад, Binance або Coinbase) як джерело котирувальних цін на дату звітності.

Бухгалтерський облік типових операцій з криптоактивами (модель МСБО 38)

Зміст господарської операції	Кореспонденції рахунків		Коментар до операції
	дебет	кредит	
Придбання криптовалюти (через біржу або обмінник)	127	685 або 311	Зарахування на баланс за собівартістю придбання
Отримання винагороди за стейкінг	127	719	Визнання доходу за справедливою вартістю на момент отримання токенів
Дооцінка на дату звітності (модель переоцінки)	127	414	Якщо справедлива вартість вища за балансову
Уціка (зменшення корисності)	414, 975 або 972	127	Якщо ринкова ціна впала
Реалізація активу	311 або 377	712 / 746	Отримання фіатних коштів від продажу криптоактиву
Списання балансової вартості при продажу	943 / 976	127	Вибуття активу з балансу для визначення фінансового результату

Джерело: розроблено автором на основі [12]

Варіанти подальшої оцінки згідно з МСБО 38 [12]:

- модель собівартості: актив відображається за ціною придбання мінус накопичений збиток від знецінення. Ця модель є консервативною, але не відображає реальний фінансовий стан при зростанні курсу;

- модель переоцінки: дозволяє відображати актив за справедливою вартістю. Дооцінка накопичується у складі капіталу (субрахунок 414), а уцінка визнається витратами періоду. Вважаємо, що саме ця модель забезпечує релевантність інформації для інвесторів у цифровій економіці.

Згідно зі статтею 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [16], підставою для бухгалтерського обліку є первинні документи. У випадку з віртуальними активами, де транзакція відбувається у децентралізованому середовищі, роль первинного документа зміщується від паперового бланка до електронного підтвердження факту події.

Витяг з блокчейн-провідника (Blockchain Explorer) є ключовим доказом здійснення транзакції. Витяг (або публічне посилання на Hash транзакції) містить незмінні дані: адреси гаманців відправника та отримувача; точний час (Timestamp) та дату операції; кількість переданих одиниць активу; суму сплаченої комісії (Network Fee).

Для надання такому витягу статусу первинного документа підприємство має зафіксувати у своїй обліковій політиці, що електронні дані з публічних реєстрів блокчейну визнаються офіційним підтвердженням виконання господарської операції.

Для операцій, що відбуваються всередині централізованих бірж (CEX), де транзакції не завжди одразу відображаються в публічному блокчейні (off-chain), основним джерелом даних є кабінет користувача. Скріншот сторінки «Історія торгів» або «Гаманець» має містити ідентифікатор акаунта, дату, тип операції (купівля/продаж/обмін) та курс, за яким було здійснено правочин. Скріншот обов'язково має бути збережений у цифровому або роздрукованому вигляді як додаток до внутрішнього акту.

Оскільки витяг з блокчейну та скріншот самі по собі не містять усіх обов'язкових реквізитів (наприклад, підпису відповідальної особи або назви підприємства), вони мають бути легітимізовані через внутрішній акт

або розпорядження. У акті комісія або відповідальна особа (бухгалтер) засвідчує, що за вказаним посиланням у блокчейні або згідно з даними кабінету біржі було здійснено операцію на користь підприємства. Акт підписується відповідальними особами та скріплюється печаткою (за наявності). У ньому також зазначається курс Національного банку України (НБУ) або ринковий курс на момент операції для визначення вартості в національній валюті.

У 2026 році, згідно з вимогами фінансового моніторингу, до пакету документів рекомендується додавати опис джерела походження активів (Source of Funds), що підтверджує законність отриманих цифрових коштів.

Оцінка цифрових активів є найбільш критичним етапом облікового процесу, оскільки вона безпосередньо формує показники капіталізації та фінансового результату підприємства. Згідно з вимогами МСБО 13 «Оцінка справедливої вартості» [15], справедлива вартість визначається як ціна, яка була б отримана за продаж активу у звичайній операції між учасниками ринку на дату оцінки.

Проте прикладне застосування цього стандарту до криптовалют стикається з низкою специфічних перешкод. Екстремальна волатильність криптоактивів робить традиційні моделі оцінки за собівартістю (cost model) нерелевантними, оскільки вони не відображають реальну економічну потужність підприємства на дату звітності. За умови відсутності стабільного внутрішнього курсу, використання моделі переоцінки є єдиним способом забезпечити прозорість для інвесторів, попри ризик виникнення значних «паперових» коливань у капіталі [17].

Однією з головних методологічних дилем, згідно з МСБО 13, є ідентифікація основного ринку (або найбільш вигідного ринку) для активу. Оскільки криптовалюти торгуються на сотнях децентралізованих (DEX) та централізованих (CEX) біржах 24/7, ціни на одну й ту саму монету можуть суттєво різнитися в один і той самий момент часу через різну ліквідність та географічні чинники.

Експерти PwC у своїх роз'ясненнях щодо звітності за криптоактивами наголошують на необхідності послідовності у виборі джерела котирувань. Основні рекомендації включають:

1) активний ринок: підприємство має довести, що обрана біржа є активним ринком (де операції відбуваються з достатньою частотою та обсягом);

2) арбітражні розриви: різниця в цінах між біржами не повинна ігноруватися. Якщо підприємство має доступ до декількох ринків, воно має обрати той, де зазвичай максимізується ціна отримання активу, враховуючи витрати на транзакції;

3) визначення ціни «закриття»: оскільки крипто-ринок не має офіційного часу закриття (як фондові біржі), PwC рекомендує зафіксувати в обліковій політиці конкретний часовий зріз (наприклад, 23:59 UTC) та використовувати дані надійних агрегаторів (наприклад, CoinMarketCap або CoinGecko) лише як допоміжні, надаючи перевагу безпосереднім даним з обраного «основного» торговельного майданчика [8].

Згідно з МСБО 13, оцінка криптовалюти переважно належить до Рівня 1 (якщо є активний ринок з ідентичними активами) або Рівня 2 (якщо ціни коригуються або ринок менш активний). А. J. Ram застерігає, що для неліквідних токенів або NFT оцінка може зміщуватися до Рівня 3, що вимагає використання складних математичних моделей і значного розкриття інформації про припущення менеджменту в примітках до звітності [15].

Таким чином, розробка чіткої методики оцінки, що базується на комбінації норм МСБО 13 та практичних рекомендацій міжнародних аудиторських мереж, є запорукою мінімізації маніпуляцій з фінансовими показниками та забезпеченням довіри стейкхолдерів.

Згідно з принципами МСФЗ щодо суттєвості та повноти інформації, примітки до звітності у 2026 році мають містити деталізацію, яка виходить за межі суто фінансових показників:

– ідентифікація активів: розкриття публічних адрес гаманців (або їх частин задля безпеки) та типів протоколів (наприклад, ERC-20, BEP-20, Solana), на яких базуються активи. Це дозволяє аудиторам та стейкхолдерам верифікувати наявність активів у режимі реального часу через блокчейн-експлорери;

– технологічні ризики та кібербезпека: підприємство зобов'язане описати методи зберігання приватних ключів (гарячі, холодні гаманці, кастодіальні сервіси). Необхідно розкрити ризики втрати доступу, хакерських атак або форків (forks) мережі, які можуть вплинути на вартість або саме існування активу;

– концентрація та кредитна якість: Якщо значна частина активів зберігається на одній централізованій біржі, це має бути зазначено як ризик контрагента.

Інформація про криптовалюту має відображатися у фінансовій звітності підприємства. Як було обґрунтовано раніше, криптовалюти відображаються у складі необоротних активів – у Балансі (Звіті про фінансовий стан) це рядок «Нематеріальні активи». Проте, якщо стратегія підприємства передбачає продаж активів протягом 12 місяців, вони можуть бути перекласифіковані у розділ «Оборотні активи» як «Запаси» (за МСБО 2) або «Інші оборотні активи».

У Звіт про фінансові результати відображаються дохід і витрати від переоцінки. Якщо обрано модель собівартості, у звіті відображаються лише збитки від знецінення. При моделі переоцінки – результати коливань, що не потрапили до капіталу. Різниця між ціною продажу та балансовою вартістю фіксується у складі інших операційних доходів або витрат (інших доходів

і витрат). Дохід від стейкінгу – у складі інших операційних доходів.

Класифікація криптовалют на субрахунку 127 створює певний аналітичний парадокс, який необхідно роз'яснювати у звітності:

– коефіцієнт поточної ліквідності: оскільки криптовалюта не потрапляє до чисельника (оборотні активи), показник може демонструвати низьку здатність підприємства погашати зобов'язання, навіть за наявності значних крипторезервів;

– коефіцієнт фінансової незалежності (автономії): використання моделі переоцінки через капітал (рахунок 414) дозволяє штучно або реально (залежно від ринку) збільшувати власний капітал, що покращує вигляд платоспроможності підприємства в очах кредиторів.

У примітках до фінансової звітності доцільно наводити «Коригований коефіцієнт ліквідності», де високоліквідні цифрові активи (BTC, ETH, стейблкоїни) умовно прирівнюються до грошових еквівалентів.

Проблема оподаткування віртуальних активів в Україні на сьогодні є однією з найбільш критичних перешкод для повноцінної легалізації сектору та забезпечення прозорої звітності бізнесу. Ключова складність полягає у законодавчому вакуумі: хоча базовий Закон України «Про віртуальні активи» був прийнятий ще у 2022 році, його фактичне набрання чинності прямо пов'язане з моментом прийняття змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з такими активами. Оскільки ці зміни досі перебувають на стадії законопроектів, суб'єкти господарювання опинилися в ситуації, коли об'єкт права існує, але спеціальні правила оподаткування для нього відсутні. У поточних реаліях податкові органи схильні розглядати операції з криптовалютами за загальними нормами, що часто призводить до подвійного оподаткування або некоректного визначення бази оподаткування. Наприклад, для фізичних осіб дохід від продажу криптоактивів наразі оподатковується за ставкою 18% ПДФО та 5% війсьськового збору з усієї суми виручки, а не з інвестиційного прибутку (різниці між ціною продажу та купівлі), що є економічно необґрунтованим. Для юридичних осіб на загальній системі оподаткування виникають складнощі з визначенням моменту виникнення податкових зобов'язань та права на витрати, особливо в операціях із децентралізованими фінансами (DeFi) або при стейкінгу, де юридична фіксація права власності за традиційними канонами є практично неможливою. Окремим викликом є питання ПДВ: згідно з європейською практикою та Регламентом MiCA, операції з обміну криптовалют на фіатні гроші не мають бути об'єктом оподаткування ПДВ, проте в Україні відсутність прямої норми в кодексі створює ризики донарахувань для компаній-посередників [3].

Для вирішення окреслених проблем та забезпечення нормативної відповідності діяльності суб'єктів ринку рекомендується запровадити комплексний підхід, що базується на гармонізації податкового права із технічною суттю блокчейну. По-перше, необхідно прискорити прийняття спеціальних змін до Податкового кодексу, які б чітко встановили об'єктом оподаткування саме інвестиційний прибуток, отриманий від відчуження віртуальних активів, а не загальний оборот. По-друге, доцільним є запровадження пільгового перехідного періоду

зі зниженою ставкою податку (наприклад, 5% для фізичних осіб на певний термін), що стимулюватиме вихід капіталу з «тіні» та наповнення бюджету. Для юридичних осіб важливо закріпити на законодавчому рівні звільнення операцій з віртуальними активами від ПДВ, що відповідатиме практиці країн ЄС. По-третє, Міністерству фінансів України варто видати узагальнюючу податкову консультацію, яка б детально роз'яснювала порядок документування витрат на придбання криптовалют за допомогою виписок із криптобірж та електронних гаманців, визнаючи їх належними первинними документами у розумінні Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Крім того, рекомендується інтегрувати в систему податкового моніторингу аналітичні інструменти для відстеження блокчейн-транзакцій, що дозволить автоматизувати контроль за дотриманням податкової дисципліни без надмірного адміністративного тиску на добросовісних платників. Тільки поєднання чіткої законодавчої бази та ліберальних підходів до оцінки доходів дозволить Україні стати привабливою юрисдикцією для криптобізнесу, забезпечуючи при цьому надійний захист державних фінансових інтересів.

Висновки. Проведене дослідження теоретичних та прикладних аспектів обліку віртуальних активів дозволяє сформулювати наступні узагальнення.

Незважаючи на прийняття базового Закону України «Про віртуальні активи», фактичне впровадження криптоактивів у господарський обіг гальмується відсутністю деталізованих змін до Податкового кодексу. Адаптація вітчизняного законодавства до європейських норм Регламенту МіСА є стратегічним кроком, що вимагає чіткої класифікації токенів для цілей оподаткування та фінансового моніторингу.

На основі аналізу міжнародної практики (IFRIC) доведено, що найбільш релевантним стандартом для відображення криптовалют є МСБО 38 «Нематеріальні

активи». Проте такий підхід не повною мірою враховує високу ліквідність та платіжну функцію цифрових активів, що створює викривлення показників фінансового стану (зокрема коефіцієнтів ліквідності), оскільки криптоактиви не потрапляють до складу грошових коштів.

Використання моделі переоцінки за справедливою вартістю є найбільш доцільним для забезпечення достовірності звітності. Однак це вимагає розробки внутрішніх регламентів підприємства щодо вибору «основного ринку» та визначення моменту фіксації ціни, що в умовах цілодобового функціонування криптобірж є критичним фактором суб'єктивності.

Для мінімізації облікових ризиків та підвищення прозорості фінансової звітності в Україні пропонується:

- розробити та впровадити окремий (НП(С)БО) «Віртуальні активи», який би враховував специфіку майнінгу, стейкінгу та смарт-контрактів;

- доповнити План рахунків бухгалтерського обліку спеціалізованим рахунком (наприклад, рахунок 32 «Віртуальні активи»), що дозволить відокремити цифрові активи від класичних нематеріальних активів;

- впровадити обов'язкове розкриття у примітках до звітності інформації про ризики безпеки (зберігання приватних ключів) та волатильності курсів.

Критичною перешкодою для легалізації ринку віртуальних активів в Україні залишається податковий вакуум, спричинений відтермінуванням профільного Закону. Для забезпечення нормативної відповідності необхідно на законодавчому рівні закріпити об'єктом оподаткування інвестиційний прибуток, звільнити криптооперації від ПДВ та визнати блокчейн-звіти легітимними первинними документами. Лише адаптація податкових норм до специфіки децентралізованих технологій дозволить створити прозоре облікове середовище та підвищити інвестиційну привабливість держави.

Список використаних джерел:

1. Про віртуальні активи : Закон України від 17 лютого 2022 р. № 2074-IX (не набрав чинності) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 13.03.2026).
2. Регламент (ЄС) 2023/1114 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 року про ринки віртуальних активів та внесення змін до Регламентів (ЄС) № 1093/2010 і (ЄС) № 1095/2010 та Директив 2013/36/ЄС і (ЄС) 2019/1937. *Official Journal of the European Union*. 2023. L 150. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023R1114> (дата звернення: 13.03.2026).
3. Акименко О. Ю., Барішевський К. Ю., Грибовський М. І. Проблеми оподаткування криптовалют в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 1(37). С. 156–169. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1\(37\)-156-169](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-156-169) (дата звернення: 17.03.2026).
4. Борисова Д. Є., Партика С. О. Криптовалюта: особливості та види заробітку. *Цифрове суспільство: виклики та тенденції розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.*, 27 берез. 2024 р. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2024. URL: https://umsf.dp.ua/images/naukova_diialnist/konferentsii/2024/digital_society/21.pdf (дата звернення: 16.03.2026).
5. Голіченко Д., Журбенко Д. Сучасні тенденції правового регулювання криптовалют. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/40728> (дата звернення: 17.03.2026).
6. Левченко В., Скорик О. Лаунчпади криптовалют. *Теорія і практика сучасної економіки: матеріали наук.-практ. конф.*, 2023. Черкаси : ЧДТУ, 2023. С. 103. URL: <https://er.chdtu.edu.ua/handle/ChSTU/5580> (дата звернення: 17.03.2026).
7. Садовий Р. Я. Сутність криптовалюти як економічної категорії. *Економіка природокористування*. 2021. № 5(25). С. 7–12. DOI: <https://doi.org/10.36930/40340507> (дата звернення: 15.03.2026).
8. PwC Global Guide. Cryptographic assets and liabilities: Accounting and reporting guide. *PwC Viewpoint*. 2025. URL: https://viewpoint.pwc.com/dt/gx/en/pwc/guide/cryptographic_assets_and_liabilities/cryptographic_assets_and_liabilities_pwc_guide.html (дата звернення: 16.03.2026).
9. Parrondo L. Cryptoassets: Definitions and accounting treatment under the current International Financial Reporting Standards framework. *Intelligent Systems in Accounting Finance & Management*. 2023. No. 30. P. 208–227. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/isaf.1543> (дата звернення: 13.03.2026).
10. Holdings of Cryptocurrencies : IFRS Interpretations Committee Agenda Decision. 2019. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2019/june/ifric/ap12-holdings-of-cryptocurrencies.pdf> (дата звернення: 16.03.2026).

11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» : прийнятий 01.01.2012 р. / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS_02_ukr_2016.pdf (дата звернення: 15.03.2026).
12. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» : прийнятий 01.01.2012 р. / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS_38_ukr_2016.pdf (дата звернення: 16.03.2026).
13. Утримувані криптовалюти (Порядок денний КТМФЗ, червень 2019 р.) : рішення Комітету з тлумачень МСФЗ. *Міжнародні стандарти фінансової звітності*. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Holdings_of_Cryptocurrencies_ukr.pdf (дата звернення: 15.03.2026).
14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» : Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення: 16.03.2026).
15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 13 «Оцінка справедливої вартості» : прийнятий 01.01.2013 р. / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS_13_ukr_2016.pdf (дата звернення: 14.03.2026).
16. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 16.03.2026).
17. Parrondo L. Cryptoassets: Definitions and accounting treatment under the current International Financial Reporting Standards framework. *Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management*. 2023. Vol. 30, no. 4. P. 208–227. DOI: <https://doi.org/10.1002/isaf.1543> (дата звернення: 15.03.2026).

References:

1. Pro virtualni aktyvy [About virtual assets]. (2022, February 17). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (accessed March 13, 2026).
2. European Parliament. Council of the European Union. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj> (accessed March 13, 2026).
3. Akymenko O. Yu., Baryshevskiy K. Yu. & Hrybovskiy M. I. (2024). Problemy opodatkovannya kryptovalyut v Ukraini [Problems of cryptocurrency taxation in Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnya – Problems and prospects of economics and management*, vol. 1(37), pp. 156–169. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1\(37\)-156-169](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-156-169) (accessed: March 17, 2026).
4. Borysova D. Ye. & Partyka S. O. (2024). Kryptovalyuta: osoblyvosti ta vydy zarobitku [Cryptocurrency: features and types of earnings]. *Tsyfrove suspil'stvo: vyklyky ta tendentsiyi rozvytku – Digital society: challenges and development trends: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 27 berez. 2024 r. Dnipro: Universytet mytnoyi spravy ta finansiv. Available at: https://umsf.dp.ua/images/naukova_diialnist/konferentsii/2024/digital_society/21.pdf (accessed: March 16, 2026).
5. Holichenko D. & Zhurbenko D. (2021). Suchasni tendentsiyi pravovoho rehulyuvannya kryptovalyut [Modern trends in the legal regulation of cryptocurrencies]. Kyiv: KPI im. Ihorya Sikors'koho. Available at: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/40728> (accessed: March 17, 2026).
6. Levchenko V. & Skoryk O. (2023). Launchpady kryptovalyut. [Cryptocurrency launchpads]. *Teoriya i praktyka suchasnoyi ekonomiky – Theory and practice of modern economics: materialy nauk.-prakt. konf.* Cherkasy: ChDTU, 103. Available at: <https://er.chdtu.edu.ua/handle/ChSTU/5580> (accessed: March 17, 2026).
7. Sadovyy R. Ya. (2021). Sutnist' kryptovalyuty yak ekonomichnoyi katehoriyi [The essence of cryptocurrency as an economic category]. *Ekonomika pryrodokorystuvannya – Environmental economics*, vol. 5(25), pp. 7–12. DOI: <https://doi.org/10.36930/40340507> (accessed: March 15, 2026).
8. PwC Global. (2025). *Cryptographic assets and liabilities: Accounting and reporting guide*. PwC Viewpoint. Available at: https://viewpoint.pwc.com/dt/gx/en/pwc/guide/cryptographic_assets_and_liabilities/cryptographic_assets_and_liabilities_pwc_guide.html (accessed: March 16, 2026).
9. Parrondo, L. (2023). Cryptoassets: Definitions and accounting treatment under the current International Financial Reporting Standards framework. *Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management*, No 30(4), pp. 208–227. DOI: <https://doi.org/10.1002/isaf.1543> (accessed: March 13, 2026).
10. Holdings of Cryptocurrencies : IFRS Interpretations Committee Agenda Decision (2019). Available at: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2019/june/ifric/ap12-holdings-of-cryptocurrencies.pdf> (accessed: March 16, 2026).
11. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 2 "Zapasy" [International Accounting Standard 2 «Inventories»]. (2012, January 01). Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS_02_ukr_2016.pdf (accessed: March 15, 2026).
12. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 38 «Nematerialni aktyvy» [International Accounting Standard 38 "Intangible assets"]. (2012, January 01). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text (accessed: March 16, 2026).
13. Utrimuvani criptovaluti [Holdings of Cryptocurrencies] (IFRIC Agenda Decision) (2019, June). Official Ukrainian translation. Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/Holdings_of_Cryptocurrencies_ukr.pdf (accessed: March 15, 2026).
14. Nacionalne pologhennya (standart) bukhhalterskoho obliku 8 "Nematerialni aktyvy" [National Accounting Standard 8: "Intangible Assets"] (1999, October 18). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (accessed: March 16, 2026).
15. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 13 "Ocinka spravedlivoi vartosty" [International Accounting Standard 13 "Fair Value Measurement"]. (2013, January 01). Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS_13_ukr_2016.pdf (accessed: March 14, 2026).
16. Pro bukhhalterskiy oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini [On accounting and financial reporting in Ukraine]. (1999, July 16). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (accessed: March 16, 2026).
17. Parrondo L. (2023) Cryptoassets: Definitions and accounting treatment under the current International Financial Reporting Standards framework. *Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management*. 2023. Vol. 30, No. 4. pp. 208–227. DOI: <https://doi.org/10.1002/isaf.1543> (accessed: March 15, 2026).

Дата надходження статті: 17.03.2026

Дата прийняття статті: 06.04.2026

Дата публікації статті: 21.04.2026